

De Parelduiker

Jaargang 8 (2003) nr. 2/3. Stichting Oog in 't Zeil
i.s.m. Uitgeverij Bas Lubberhuizen.

Nadat Willem Kloos in 1882 zijn 'Inleiding' op de gedichten van Jacques Perk had geschreven, was een nieuw tijdperk aangebroken: De Beweging van Tachtig. Hij had trouwens zelf ook een paar mooie gedichten geschreven, maar het is toch zijn rol als woordvoerder die hem een blijvende plaats in de literatuurgeschiedenis opleverde. Zijn talent flakkerde nog even in het mede door hem opgerichte tijdschrift *De Nieuwe Gids*, voordat hij vervolgens een halve eeuw lang voortleefde als 'zijn eigen weduwe'.

Kloos' zestigste verjaardag werd gevierd als een nationale gebeurtenis. En als de hofdignitaris niet zo alert was geweest, had de inmiddels versteende dichtster koningin Wilhelmina de hand geschud met zijn gulp open. Kloos was het type beroemdheid dat al tijdens zijn leven een biografie had, maar helaas werd die biografie al tijdens zijn leven gepubliceerd, in 1934 door K.H. de Raaf en het leek daarom meer een heiligenbeschrijving. Kloos was een symbool voor vernieuwing, verjonging, individualisme, rebellie maar ook – en dat schreef De Raaf niet – voor vermolmdheid, versukkeling, hersenverweking en grenzeloze zelfoverschatting. Kortom, Kloos is in de wieg gelegd voor een mooie schrijversbiografie.

Het raadsel bij Kloos is nu dat niemand zich in het na-Kloostijdperk als zijn biografie heeft gepresenteerd. Doodzonde, en daarom is het goed dat *De Parelduiker* alvast dit themanummer uitbrengt, met de uitdrukkelijke bedoeling een aanzet tot die biografie te geven. De neerlandicus Frans Oerlemans en de historicus Peter Janzen lijken die biografie voor zich op te eisen, want zij komen maar meteen aanzetten met een artikel van vijftig pagina's! Dit tweetal heeft al eerder van zich doen spreken door vijf jaar geleden een opzienbarend verslag te publiceren van Kloos' gedwongen opname in Paviljoen 3 van het Amsterdamse Wilhelmina Gasthuis vanwege een sterke drang naar het suïcidale. Deze keer pakken ze het breder aan door hun bijdrage als ondertitel mee te geven 'Het leven van Willem Kloos (1859-1938)'. En juist omdat ze vanuit dit brede perspec-

tief werken, valt des te meer op dat Willem Kloos het grootste deel van zijn leven een wereldvreemde psychiatrische patiënt was. Na zijn verblijf in Paviljoen 3 werd hij in 1896 in huis genomen door zijn vriend en psychiater Frederik van Eeden. Kloos was net 37 jaar oud. Het is jammer dat niet duidelijk wordt van waar en wanneer bepaalde citaten komen (de lange literatuurlijst had ik graag ingewisseld voor een paar noten). Want het is toch van belang te weten of de vileine opmerkingen van Van Eeden zijn gemaakt terwijl Kloos bij hem in huis woonde of later. Zeker waar het de gedichten van Kloos betreft: hij maakt 'plechtige sonnetten met zichzelf als tragische figuur'. Hoe dan ook: de relatie tussen de twee was verziekt. Kloos begon na zijn vijf maanden lange logeerpartij rond te vertellen dat Van Eeden hem uitsluitend in huis genomen had 'als een aanloop om een verschrikkelijk wraak' te nemen. Wat die wraak inhield en waarom Van Eeden die nastreefde, bleef duister.

Willem Kloos was nog maar één jaar oud toen zijn moeder overleed. Zijn stiefmoeder geeft hem voor het eerst een zoen, zo herinnert de oude Kloos zich, als zij denkt dat Willem op elfjarige leeftijd aan tyfus ligt te sterven. Maar in plaats van het ondermaanse te verlaten, begint Kloos aan zijn 1200 sonnetten waarin hij het hogere op een voetstuk zet.

Wat Kloos de rest van zijn leven weggepoetst heeft, is dat zijn vriend Jacques Perk vlak voor diens dood de vriendschap opzegde. Perk had net zijn beroemde Mathilde-cyclus geschreven toen Kloos hem voor de zoveelste keer begon te pressen ergens met hem heen te gaan. Perk begon zich zo te ergeren aan de 'tweezaamheid' waartoe zijn vriend hem wilde veroordelen, dat het tijd werd voor Kloos te wennen aan 'Jacques-loosheid'. Kloos heeft nooit willen erkennen dat hij door Perk gedumpt was.

Kloos wordt op zijn beurt gestalkt door poëzieminnende meisjes. Daar is bijvoorbeeld Mieb Pijnappel. Kloos kan niet van haar af komen of weet niet op haar te reageren. Aan Van Eeden had hij al eens opgebiecht nooit te hebben geleerd met vrouwen om te gaan. Om Mieb op afstand te houden ging hij maar wat flirten met Anna Vis, van wie hij vermoedde dat ze lesbisch was.

Het probleem Pijnappel loste zich vanzelf op want in 1894 wordt ze in een zenuwinrichting opgenomen. Hetzelfde lot trof Kloos, die vanaf februari 1895 in sanatorium De Vogel- en Plantentuin in Arnhem verbleef. Als hij na drie maanden weer in Amsterdam arriveert, geeft hij zich over aan liederlijke dronkemanspraktijken. Dat hij zo nu en dan in zijn functie als redacteur een gedicht in *De Nieuwe Gids* plaatst van deerntjes die huwelijkspartner zouden kunnen zijn, verandert niets aan dit zompige leven. Totdat in juli 1898 de 23jarige Haagse freule Jeanne Reyneke van Stuwe gedichten stuurt naar *De Nieuwe Gids*. Kloos reageert traag maar dan komt hij ook goed op gang. 'Ik zou voor je willen gaan liggen op den grond, met de handen voor mijn gezicht, en dan wou ik zoo verschrikkelijk graag, dat je mij trapt en sloeg met je aanbiddelijke voetjes en handjes, tot je mij pijn deê. Als dit gebeurde en ik voelde de pijn, dan zou ik plotseling je goddelijke voetjes in beide handen grijpen en ze kussen, lang en wild, alsof ik ze óp-at.' De correspondentie tussen de twee geliefden werd door henzelf uitgegeven in een kolossaal gebonden boek. Toen waren de twee allang getrouwd, ook al deden in Amsterdam de geruchten de ronde dat de dichtster samenwoonde met een 'rijderes' van circus Carré. Kloos en Jeanne woonden in één huis met Jacqueline Reyneke van Stuwe en alledrie schrijven ze het ene boek na het andere. De twee zussen bejiveren zich daarnaast Willem de Nobelprijs voor literatuur te doen krijgen. Tevergeefs. Maar een biografie is toch niet te veel gevraagd...